

5 LITŲ PROGINĖ MONETA,
SKIRTA LIETUVOS GAMTAI

(TARPTAUTINĖ PROGRAMA
„ISSAUGOKIME GAMTA“)

5 LITAS COMMEMORATIVE COIN
FEATURING LITHUANIAN NATURE

(INTERNATIONAL COIN PROGRAMME
“ENDANGERED WILDLIFE”)

*P*asulyje ilgai ieškota būdų, kaip sustabdyti gyvūnų, augalų ir grybų rūšių bei jų aplinkos nykimą. Pradėjus kaupti informaciją apie retas ir nykstančias rūšis, Tarptautinė gamtos ir gamtos išteklių apsaugos sąjunga (IUCN) parengė ir 1966 m. pradėjo leisti Raudonąją knygą. Lietuvoje retų rūšių apsauga susirūpinta 1959 m., kai buvo priimtas Gamtos apsaugos įstatymas. 1976 m. pirmą kartą sudaryta ir patvirtinta

Lietuvos raudonoji knyga, į jos sąrašus įtraukta 41 gyvūnų rūšis ir 30 augalų rūšių. Ši knyga atkreipė visuomenės dėmesį į retų rūšių apsaugos būtinybę ir tapo pagrindu steigiant naujas saugomas teritorijas, formavo naują požiūrį į retas rūšis ir jų likimą.

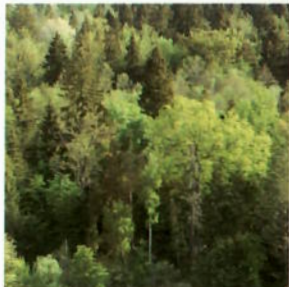
Dabar Lietuvos raudonosios knygos sąrašuose yra 802 gyvūnų, augalų ir grybų rūšys, iš jų – 76 paukščių rūšys, suskirstytos į 4 kategorijas. Kai kurios iš šių rūšių yra retos dėl Lietuvos gamtinių sąlygų, kitos nyksta jų paplitimo riboms slenkantis į šiaurę, dėl pokyčių, atsiradusių įsisavinant miškų, laukų, vandenių plotus, naudojant gamtos išteklius. Į Lietuvos raudonosios knygos sąrašus įtrauktos 7 pelėdų rūšys iš 13 Lietuvoje sutinkamų rūšių.

LIEPSNOTOJI PELEDA

(*TYTO ALBA*)

Pelėdų santykiams su žmogumi – daug amžių, tačiau šiuos santykius lydėjo ne tik pagarba, bet ir žmogaus baimė bei šių paukščių naikinimas. Dėl savo išvaizdos, naktinio būdo, didelių akių, ne visada malonaus balso pelėdos buvo persekiojamos ir naikinamos. Ypač jos buvo nemėgstamos prie namų, sodų.

Liepsnotosios pelėdos gyvenimas glaudžiai susijęs su žmogaus gyvenamąja aplinka, ji savo papliti-

mo vietas plečia kartu su antropogeninės aplinkos pokyčiais. Lietuva yra ties šiauriniu šios rūšies paplitimo plotu, tačiau šis paukštis peri ir yra žinomas didelėje mūsų šalies dalyje.

Nuo kitų pelėdų liepsnotoji skiriasi šviesia plunksnų spalva, ilgomis kojomis ir tik šiai rūšiai būdinga širdies pavidalo skruostų forma. Jos apdare vyrauja pilkai gelsva, ruda ir balta spalvos, derančios prie pastatų spalvos.

Lietuvoje ši rūšis pastebėta prieš 80 metų, dabar jos paplitimo vietos slenka į šiaurės rytus. Liepsnotoji pelėda visada buvo saugoma, jai buvo skiriama nemažai dėmesio dar iki rūšies įrašymo į Lietuvos raudonąją knygą. Tačiau jai plisti ir gausėti trukdo kai kurios šios rūšies biologinės ypatybės.

Nors ši pelėda yra nakties paukštis, ji gyvena greta žmonių. Tiesa, kai kam nepatinka pavasarį liepsnotųjų pelėdų skleidžiami čaižūs garsai. Pastatuose, palėpėse, o dabar – ir specialiai šiai rūšiai įrengtose perimvietėse pelėdos sudeša nuo 3 iki 10 kiaušinių. Kadangi perėti jos pradeda padėjusios pirmą kiaušinį, jauniklių dydis skiriasi: kai pirmas jau būna plunksnuotas, paskutinis dar tik skyla iš kiaušinio. Išaugus jaunikliams, pelėdų padaugėja, tačiau populiacija paprastai lieka stabili. Kadangi liepsnotosios pelėdos gyvena sėsliai,

žiemą didelė jų dalis sušąla ar žūsta negalėdamos rasti maisto. Apie liepsnotosios pelėdos paplitimą naujas perėjimo vietas kasmet sulaukiama naujų duomenų – dabar Lietuvoje peri apie 50 šių paukščių porų. Liepsnotoji pelėda, kaip reta ir pažeidžiama žmogaus kultūrinės aplinkos dalis, 1992 m. įrašyta į Lietuvos raudonąją knygą.

Selemonas Paltanavičius

Sidabrynas Ag 925
Kokybė „proof“
Skersmuo 38,61 mm
Masė 28,28 g

Monetos brailuonojė yra užrašas:
LIETUVOS BANKAS

Monetos autorius Giedrius Paulauskis
Tiražas 3 000 vnt
Išleista 2002 m.

Silver Ag 925
Quality „proof“
Diameter 38,61 mm
Weight 28,28 g

The words on the edge of the coin:
LIETUVOS BANKAS

Designed by Giedrius Paulauskis
Mintage 3 000 pcs
Issue 2002

For many years people in the world were looking for the ways to prevent disappearance of wildlife, plants, fungi and their habitats. When the compilation of information about rare and endangered species was started, the International Union for the Conservation of Nature and Natural Resources prepared the Red Book that has been published from 1966 onwards. In Lithuania concern about the protection of endangered species was expressed in 1959 when the first Law on Nature Protection was adopted. In 1976 the first Red Book of Lithuania was prepared and approved. It listed 41 species of wildlife and 30 species of plants. The Red Book attracted the attention of the public to the necessity of protecting threatened species and became the basis for establishing new protected territories and forming a new attitude towards rare species and their fate. Presently, the Red Book lists 802 species of wildlife, including 76 species of birds divided into 4 categories, plants and fungi. Some of these species have become rare because of the Lithuanian natural environment; others are disappearing because of their distribution borders moving northwards. Some of them have become scarce as a result of the changes that occurred due to the use of areas of woods, fields and waters for human needs, and because of the exploitation of natural resources. The Red Book of Lithuania includes 7 out of 13 species of owls encountered in Lithuania.

BARN OWL *(TYTO ALBA)*

People and owls have been related for ages, yet their relationship has not always been one of reverence, but has also been shaded with fear and marked with the killing of these birds. Because of their appearance, nightly life, big eyes, and a voice that is not always pleasant, owls were often hounded and killed. Their neighbourhood was especially undesirable near homesteads and farmyards.

The life of the barn owl is closely related to the living surroundings of a man, and it extends its habitat together with the changes in anthropogenic surroundings. Lithuania is at the northern rim of the habitat area of the barn owl, but this bird nests in Lithuania and is well known in the larger part of the country.

The barn owl is distinguished from other species by its light-coloured plumage, long legs and heart-shaped cheeks. The predominant colours of its plumage are greyish yellow, brown and white, which perfectly accord with the colours of country buildings.

This species of birds was first recorded in Lithuania 80 years ago, and by now its habitats have moved to the northeast. The barn owl has always been protected. It was given much attention well before being included into the Red Book of Lithuania. However, the spread and propagation of the barn owl has been hindered by certain biological features of this species.

Exceptionally nocturnal birds, barn owls live near people. Some people do not like this species because of their screeching voice in spring. The clutch size can average from 3 to 10 eggs. As they start sitting on their eggs once the first egg is laid, the size of chicks differs: when the first owlet becomes fledged, the last one is just getting out of the egg. When the young owlets grow, the number of owls increases, but their population usually remains stable. As barn owls lead a sedentary mode of life, a great number of them do not survive through severe colds or because they cannot find enough food. Each year new data complements the information about the distribution and new nesting habitats of barn owls. The breeding barn owl population in Lithuania is now estimated at around 50 pairs.

The barn owl, as a rare and vulnerable element of the human cultural environment, was recorded in the Red Book of Lithuania in 1992.